

## **ВИЗНАЧЕННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ДІАГНОСТУВАННЯ ФОНЕТИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДО ВИВЧЕННЯ ЧЕСЬКОЇ МОВИ У ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ**

*На основі фонетичних особливостей чеської мови надано приклади тестових завдань до аудіювання для діагностування фонетичних здібностей військових фахівців.*

*Ключові слова: фонетичні здібності, аудіювання, діагностування, військові фахівці.*

*На базе фонетических особенностей чешского языка представлены тестовые задания по аудированию для диагностирования фонетических способностей военных специалистов.*

*Ключевые слова: фонетические способности, аудирование, диагностирование, военные специалисты.*

*On the basis of sound peculiarities of Czech language the examples of test tasks to test the language aptitude of military specialists for listening comprehension have been represented.*

*Key words: phonetic aptitude, listening comprehension, testing, military specialists.*

### **Постановка проблеми.**

Володіння іноземною мовою на теперішній час є необхідною умовою для сучасної успішної людини. Це є **актуальним** і для офіцерів Збройних Сил України, оскільки українські військові беруть активну участь у миротворчих операціях, військово-технічному співробітництві тощо. Активний розвиток міжнародного військового співробітництва зумовлює високі вимоги до рівня володіння ними іноземними мовами.

У Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України, затвердженій Міністром оборони у червні 2009 року, підкреслюється, що “поглиблення стратегічного партнерства з НАТО, її активна участь у міжнародних зусиллях, спрямованих на подолання загроз миру і безпеці у світі та процес розвитку і реформування Збройних Сил України визначають зростання ролі мовної підготовки у загальній системі підготовки особового складу Збройних Сил та підвищення вимог до неї” [1, с.1].

Одним з найважливіших завдань при навчанні іноземній мові є завдання навчання мові як засобу спілкування. Лінгвістичні здібності в основному виявляються, виходячи з фонетичних, лексичних та граматичних особливостей іноземної мови. Розглянемо фонетичні особливості чеської мови для виявлення здатності військових фахівців до аудіювання. Аудіювання – це не тільки прийом повідомлення, але й підготовка у внутрішньому мовленні реакції на почуте [2, с.10]. Володіння таким видом мовленнєвої діяльності дозволяє особі зрозуміти те, що їй

повідомляють і адекватно реагувати на сказане, допомагає правильно сформулювати свою відповідь опоненту, що і є основою діалогічного мовлення.

**Мета дослідження** – на основі фонетичних особливостей чеської мови надати приклади тестових завдань для діагностування лінгвістичних здібностей військових фахівців до аудіювання цієї іноземної мови.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Над загальними питаннями діагностики лінгвістичних здібностей працювало і працює багато вітчизняних та іноземних вчених (Колшанський Г., Красненко А., Левицький Л., Лурія А., Седов К., Бутакова Л., Піщальникова В., Шибкова О., Пінкер С. тощо). Деякі дослідники вивчали види лінгвістичних здібностей (Беляєв В., Журавльов А., Клобукова Л. П. [3], Магін Н, Синиця І.), розробляли методику тестування (Ботке К., Ведянін Ю., Зимня І., Соколова О., Толкачова С., Кіфліган Р., Керолл Дж., Купер Ф., Хардінг Ф., Хенмон В.). Психологи М.І. Жинкін, І.О. Зимня, О.О. Леонтьєв та ін. виявили психічні процеси, які складають основу аудіювання як мовленнєво-розумової діяльності. Такі дослідники як М.Л.Вайсбурд, М.І. Гез, І.Д. Морозова, Е.Г. Погосян визначили специфіку аудіювання як виду мовленнєво-розумової діяльності.

**Виклад основного матеріалу.** Спираючись на виявлені фонетичні особливості чеської мови, запропоновано тестові завдання для діагностування здібностей до аудіювання слов'янських мов у військових фахівців (на прикладі чеської мови).

## Питання педагогіки

*Особливість:*

I. Короткість і довгота фонем: [ā] – [a], [ō] – [o], [ī] – [i], [á] – [a], [ē] – [e]. Наприклад, в чеській мові – tара – t<sub>á</sub>vá, gól – rok, dívka – kniha.

*Способи та прийоми діагностування здібностей шляхом слухання, читання, написання:*

1). Розрізнення коротких і довгих фонем на слух шляхом вибору відповіді серед запропонованих слів із цими фонемами.

2). Розпізнання слів із короткими і довгими фонемами шляхом розподілу їх на дві групи.

3). Виконання завдання типу “вірно / невірно” шляхом прослуховування слів із короткими і довгими фонемами та порівняння їх із запропонованими відповідями.

*Приклади тестових завдань:*

ТЗ № 1. Інструкція. Прослухайте пари слів на незнайомій для вас мові. В одних словах голосні звуки короткі, а в інших – довгі. Позначте короткі звуки знаком (—), а довгі – знаком (+).

Наприклад, у звукозапису ви чуєте: “ruska - ruskaa”.

У бланку слід позначити: ruska (–) – ruska (+).

Ras ( ) – pas ( ), zkratka ( ) – zkratka ( ),  
sad ( ) – sad ( ), sama ( ) – sama ( ).

ТЗ № 2. Інструкція. Прослухайте слова із довгими і короткими звуками на незнайомій для вас мові. Позначте слова із довгими звуками цифрою (1), а слова із короткими звуками цифрою (2).

Наприклад, у звукозапису ви чуєте: “toon, pas, nova, cesta”.

У бланку слід позначити: tón (1), pas (2), nová (1), cesta (2).

Ram ( ), kod ( ), vyborně ( ), dum ( ), vuz ( ), ind ( ), tata ( ), mama ( ), moda ( ), chata ( ), kota ( ), puda ( ).

ТЗ № 3. Інструкція. Прослухайте слова із довгими і короткими звуками на незнайомій для вас мові. При виконанні кожного завдання порівняйте прослухане у звукозаписі із тим, що написано у бланку, та виберіть правильну відповідь, поставивши позначку □ біля відповідної літери.

Наприклад, у звукозапису ви чуєте: 1. “raas”

У бланку читаєте:

1. pas – короткий

A. так.

B. ні.

Слід вибрати відповідь B. Позначте її таким чином: B. ні □:

1. vaza – короткий 2. da – довгий

A. так. A. так.

B. ні B. ні.

3. praxe – короткий 4. golečka – короткий

A. так. A. так.

B. ні. B. ні.

*Особливість:*

II. Наявність дифтонгів: в чеській мові – [ou], [au], [eu]. Наприклад, moucha, auto, feudál.

*Способи та прийоми діагностування здібностей шляхом слухання, читання, написання:*

1). Впізнавання почутих дифтонгів шляхом вибору правильної відповіді серед запропонованих.

2). Диференціація дифтонгів шляхом підтвердження однієї з альтернативних відповідей.

*Приклади тестових завдань:*

ТЗ № 1. Інструкція. Прослухайте слова із дифтонгами. У кожному завданні підкресліть почуте слово (з відповідним дифтонгом).

Наприклад, у звукозапису ви чуєте “mouka”. Виконуєте завдання: “Kosmonaut, eukalypt, mouka, auto”. Слід підкреслити: mouka.

1. “Au”

jdou, berou, astronaut, se mnou.

2. “Ou”

sauna, Aurora, eukalypt, bouda.

3. “Eu”

metou, eukalypt, jedou, jdou.

4. “Au”

se mnou, s tebou, s matkou, auto.

ТЗ № 2. Інструкція. Прослухайте слова із дифтонгами на незнайомій для вас мові. У кожному завданні визначте слово, яке не звучало у звукозапису. Позначте правильну відповідь, поставивши позначку □ біля відповідної літери.

Наприклад, у звукозапису ви чуєте “feudál, aula, teorie, proud, charou, pouze, kroupa”. Виконуєте завдання:

1. Aula

A. так.

## Питання педагогіки

Б. ні.

Слід вибрати відповідь А. Позначте її таким чином: А. □

1. “feudalismus, ateismus, futurismus, fantazie, teorie“

idealismus

А. так.

Б. ні.

2. “kout, soud, proud, mouka, louka, bouda, chapou“

bouda

А. так.

Б. ні.

3. “soused, pouze, kroupa, nesou, Jitkou, Lidou“

Jirkou

А. так.

Б. ні.

*Особливість:*

**III.** Наявність специфічних фонем: в чеській мові – [rž], [rš] – альвеолярний. Наприклад, řada, pekař.

Приголосний [ř], вимовляється як [rž] або [rš], причому обидва звукових компоненти вимовляються одночасно, а не послідовно. Ř – дзвінкий приголосний, але в певних позиціях він вимовляється глухо. Як дзвінкий [rž] він вимовляється перед голосними і дзвінкими приголосними: řeka, řada. Як глухий [rš] він вимовляється в кінці слова, перед і після глухих приголосних: tři, při, přítel [4, с. 37].

*Способи та прийоми діагностування здібностей шляхом слухання, читання, написання:*

1). Впізнання різного звучання приголосного ř.

*Приклади тестових завдань:*

ТЗ № 1. Інструкція. Прослухайте пару звуків та слова із цією парою звуків.

У кожній парі слів виявіть дзвінкий звук [rž] тобто [рж] та відповідно поставте знак + у першій чи другій колонці таблиці.

vařte		–	řikat	
tvář		–	řemen	
řvát		–	přes	
dřevo		–	keř	

*Особливість*

**IV.** Альвеолярна вимова фонем – [n], [t], [d] в чеській мові. Наприклад, schodu, citu, tenký.

М'які (палатальні) фонем [dʲ], [tʲ], [ň] в чеській мові у порівнянні з українською [5, с.

35]. Наприклад, tělo, dělo, něso.

*Способи та прийоми діагностування здібностей шляхом слухання, читання, написання:*

1). Впізнання різного звучання приголосних d-dʲ, t-tʲ, n-ň [д-дь, т-ть, н-нь].

*Приклади тестових завдань:*

ТЗ № 1. Інструкція. Прослухайте пару звуків та слова із цією парою звуків. Буквосполучення **d+y**, **t+y**, **n+y** – вимовляються твердо, **d+i**, **t+i**, **n+i** та **d+ě**, **t+ě**, **n+ě** – м'яко. Виняток складають лише слова іноземного походження, в яких навіть буквосполучення **d+i**, **t+i**, **n+i** читаються твердо: univerzita [univerzita].

У кожній парі слів виявіть м'які звуки [dʲ] [tʲ] [ň] та відповідно поставте знак + у першій чи другій колонці таблиці.

vidí		–	tedy	
strukturní		–	posluchárny	
inženýr		–	zvoní	
týden		–	čistí	
dě			dým	

ТЗ № 2. Проставте i де [di, ti, ni]

звучить м'яко і y, де [dy, ty, ny] звучить твердо. Наприклад, Bratr chodi do základni školy - Bratr chodi do základni školy.

Sestra má dnes narozenn.

Sejdou se tam všichnn příbuznn.

Často k nim jezdu me na návštěvu, a v letě na prazdnn.

Na stropě je pěknu lustr, na oknech visí záclonn.

ТЗ № 3. Проставте ě де [dě, tě, ně] звучить м'яко і e, де [de, te, ne] звучить твердо. Наприклад, Stejně jako u vás. Stejně jako u vás. (Переклад: Так само як і у Вас).

Byty v nich jsou moderně vybaveně.

Ve většině domů jsou v suterénu prádelny.

Květa tě vzbudí.

Věra to chce vědět. Květa se chce vrátit.

**Висновки.** Успішність іншомовного спілкування в першу чергу залежить від сукупності вмінь правильно сприйняти інформацію на слух.

Аудіювання є одним із найбільш складних видів мовленнєвої діяльності, оскільки в аудитора відсутня можливість регулювати свою діяльність: повторити відтворення почутого тексту, зменшити темп мовлення, зупинити надходження інформації, зробити паузу. Воно також викликає швидке стомлення та відключення його уваги, оскільки вимагає напруження психіки.

## Питання педагогіки

Способи та прийоми діагностування фонетичних здібностей військових фахівців до вивчення чеської мови можуть бути такими:

1). Розрізнення коротких і довгих фонем на слух шляхом вибору відповіді серед запропонованих слів із цими фонемами.

2). Розпізнання слів із короткими і довгими фонемами шляхом розподілу їх у дві групи.

3). Виконання завдання типу “вірно / невірно” шляхом прослуховування слів із короткими і довгими фонемами та порівняння їх із запропонованими відповідями.

4). Впізнання почутих дифтонгів

шляхом вибору правильної відповіді серед запропонованих.

5). Диференціація дифтонгів шляхом підтвердження однієї з альтернативних відповідей.

6). Впізнання різного звучання приголосного *ř*, а також пар приголосних *d-d'*, *t-t'*, *n-ň*.

### Перспективи подальших досліджень.

На основі граматичних та лексичних особливостей чеської мови можна розробити комплекс тестових завдань та підтвердити методику діагностування граматичних та лексичних здібностей до вивчення чеської мови у військових фахівців.

## Література

1. Наказ Міністра оборони України “Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України та Плану реалізації Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України” № 267 від 01.06.2009 р. – Офіц. вид. – К.: МО України, 2009. – 29 с. – (Нормативний документ Міністерства оборони України. Наказ).

2. Обдалова О. А. Аудирование как средство обучения иноязычному общению студентов естественнонаучных факультетов на начальном этапе: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. А. Обдалова. – Томск, 2004. – 209 с.

3. Клобукова Л. П. Лингводидактические основы обучения иностранных студентов-нефилологов гуманитарных факультетов речевому общению не профессиональные темы: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 / Л. П. Клобукова. – М., 1995. – 394 с.

4. Широкова А.Г. Чешский язык [учебник для 1 и 2 курсов] / Широкова А.Г., П.Адамец, Й.Влчек, Е.Роговская. – М. : Высш. шк., 1988. – 544 с.

5. Широкова А.Г. Чешский язык / А. Г. Широкова, В.Ф. Васильева, А. Едличка. – Москва : МГУ, 1990. – 344 с.